

Vlaanderen
is milieu

Actieplan Loodpreventie in drinkwater

Vervolg 2015-2019

VOORWOORD

Het drinkwater dat in Vlaanderen wordt geleverd, moet voldoen aan de wettelijk opgelegde kwaliteitseisen op het punt waar het door de abonnee gebruikt wordt. Daar moet het te allen tijde gezond en schoon zijn. De drinkwaterkwaliteit scoort in Vlaanderen erg goed. Lood blijft echter nog een aandachtspunt. Voor lood bedraagt - sinds 2014 - de wettelijke norm 10 microgram per liter. Tot 25 december 2013 gold een overgangperiode en werd de waarde van 25 microgram per liter als norm gehanteerd. Studies tonen echter aan dat lage concentraties aan lood ook een invloed kunnen hebben op de gezondheid. Om die reden is het nodig om de blootstelling aan lood zo laag mogelijk te houden.

Op vrijdag 4 februari 2011 werd een eerste Actieplan ter preventie van loodblootstelling via leidingwater als mededeling aan de Vlaamse regering voorgelegd. Dit eerste actieplan bevatte acties én engagementen van de Vlaamse overheid én van de drinkwatermaatschappijen om het loodgehalte in het drinkwater te verminderen. Dit vooral naar aanleiding van de strengere norm die vanaf eind 2013 gold. Jaarlijks rapporteerden de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) en het Agentschap Zorg en Gezondheid (AZG) over de voortgang van de 11 acties uit dit plan.

Dit eerste actieplan heeft voor een verhoogde bewustwording gezorgd en bijgedragen aan de daling van het aantal normoverschrijdingen voor lood aan de kraan in de afgelopen jaren.

De resultaten van de controleprogramma's van de drinkwatermaatschappijen tonen echter aan dat lood toch nog te vaak aanwezig is in het drinkwater. Een vervolg op het eerste actieplan is dan ook aangewezen.

Brussel, najaar 2015

Joke Schauvliege
Vlaams minister van Omgeving, Natuur en
Landbouw

Jo Vandeurzen
Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid
en Gezin

//

1 SITUERING EN PROBLEEMSTELLING

1.1 Loodnorm

Het drinkwater dat in Vlaanderen wordt geleverd, moet voldoen aan de wettelijk opgelegde kwaliteitseisen voor water voor menselijke consumptie op het punt waar het door de abonnee gebruikt wordt. Aan de kraan moet het te allen tijde gezond en schoon zijn. Dit bepaalt het artikel 2 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 13 december 2002 houdende reglementering inzake de kwaliteit en levering van water, bestemd voor menselijke consumptie. In datzelfde artikel is ook opgenomen wat onder leveren verstaan moet worden: elke vorm van terbeschikkingstelling, al dan niet tegen betaling, ook als onderdeel van de verhuur, het verpachten of op enige andere wijze ter beschikking stellen van onroerende goederen, zelfs als verbruiker en leverancier dezelfde persoon is.

In artikel 2 §2 zijn de minimale kwaliteitseisen vastgelegd. Voor lood bedraagt de norm 10 microgram per liter. De overgangperiode waar de waarde vastgelegd was op 25 microgram per liter, liep tot 24 december 2013.

Lood is in hoofdzaak afkomstig uit de materialen waarmee het water in contact komt. Loden leidingen vormen de belangrijkste bron. Daarnaast kan lood ook als sporenelement voorkomen in legeringen, zink, enz. en kan dit zorgen voor lood in het water.

De verantwoordelijkheid van de drinkwatermaatschappijen is het leveren van water van goede kwaliteit tot en met de watermeter. Voor de binneninstallatie - vanaf de terugslagklep aan de watermeter - is de eigenaar van de woning verantwoordelijk. De kwaliteit van het water in de binneninstallatie kan ook hier beïnvloed worden door lood in de leidingen of in andere materialen.

Ook private waterleveranciers en particulieren die hun drinkwater zelf winnen, lopen risico op water met lood, dat afkomstig kan zijn van loden pomponderdelen voor het oppompen van grondwater of loden leidingen.

1.2 Gezondheidsrisico's van lood

De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) heeft een provisionele richtwaarde van 10 microgram per liter voor lood vastgelegd waarbij er gestreefd werd naar een evenwicht tussen gezondheidsbescherming en praktische haalbaarheid. Zowel de WHO als gezondheidsexperts menen echter dat er moet gestreefd worden naar een zo laag mogelijke blootstelling, zeker tijdens de (neurologische) ontwikkeling van kinderen. Op basis van de beschikbare gegevens kan er immers geen veilige 'drempelwaarde' worden aangegeven waaronder geen schadelijke effecten ontstaan.

Bij volwassenen wordt naar schatting ongeveer 10% van het lood dat via voedsel of drinkwater wordt ingenomen, opgenomen in het lichaam. Bij kinderen tot 6 jaar is dat percentage hoger (ongeveer 40 – 50%). De absorptie van lood ligt hoger bij een lage inname van ijzer of calcium en fosfor via de voeding. Het

opgenomen lood verdeelt zich in het lichaam over het bloed, de zachte weefsels (lever, longen, milt, nieren, beenmerg) en het bot. De halfwaardetijd van lood in bloed en de zachte weefsels bedraagt enkele weken. De halfwaardetijd van lood in bot bedraagt diverse jaren.

Blootstelling aan lood wordt geassocieerd met diverse gezondheidseffecten zoals neurologische effecten, cardiovasculaire effecten, verminderde nierfunctie en verminderde vruchtbaarheid. Als meest kritische effecten van lood worden beschouwd:

- neurotoxiciteit bij kinderen (op populatieniveau meetbaar als verlies in IQ-punten);
- cardiovasculaire effecten (bloeddrukverhoging) bij volwassenen.

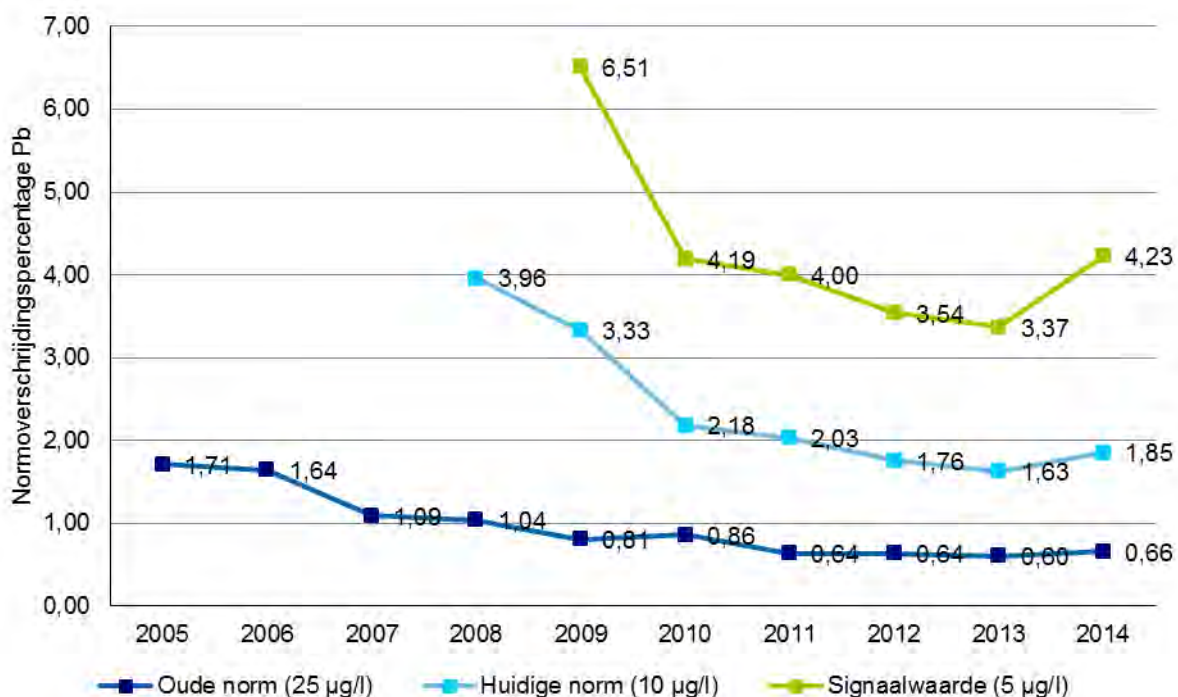
1.3 Evaluatie van het eerste actieplan Loodpreventie in drinkwater

Sinds 2005 is er een duidelijke daling merkbaar bij de gerapporteerde overschrijdingen van de loodnorm van 25 µg/l. De toetsing aan de toekomstige norm van 10 µg/l gebeurde vanaf 2008. Ook hier is een daling merkbaar. Voor 2014 is het normoverschrijdingspercentage significant gestegen tot 1,85 %. De reden voor deze stijging is onduidelijk. Een mogelijke verklaring is dat in 2014 in meer oude publieke gebouwen gemeten werd. In 2014 werd de lijst met categorie 1 publieke gebouwen uitgebreid met alle locaties voor kinderopvang. Deze worden driejaarlijks bemonsterd en kan dus deels de toename verklaren. Het betreft vaak ook ouder gebouwen.

Het systematisch vervangen van loden aftakkingen door de watermaatschappijen en de sensibilisatie naar de verschillende doelgroepen over het probleem van lood in drinkwater dragen zeker bij tot die dalende trend.

Met het actieplan Loodpreventie in drinkwater werd het engagement van de drinkwaterbedrijven tot het systematisch vervangen van loden aftakkingen uit het openbaar waterdistributienetwerk geformaliseerd. Alle drinkwaterbedrijven rapporteerden over het vervangingsprogramma en over de jaarlijkse evolutie. In de periode 2011-2014 werden in totaal 86.352 loden aftakkingen vervangen. Eind 2014 moesten nog 13.980 loden aftakkingen worden vervangen.

figuur 1: evolutie normoverschrijdingen aan de kraan bij de klant

Ondanks de gunstige evolutie blijft een verhoogde aandacht voor lood in drinkwater in Vlaanderen nodig. De data tonen aan dat nog steeds in meer dan één op de 100 gebouwen (private woningen en openbare gebouwen) het water niet voldoet aan de loodnorm van 10 µg/l. De oorzaakanalyse uitgevoerd bij het overschrijden van de loodnorm toont aan dat de binneninstallaties in belangrijke mate bijdragen tot de blootstelling aan lood via drinkwater.

Rekening houdend met het feit dat er steeds minder loden aftakkingen aanwezig zijn in het openbaar waterdistributienetwerk, neemt het belang van een verdere sensibilisatie rond de bijdrage van de binneninstallatie in de problematiek van lood in drinkwater toe. Dit geldt vooral voor publieke gebouwen in het algemeen en meer specifiek voor die publieke gebouwen waar jonge kinderen (meest kwetsbare groep) blootgesteld worden, zoals de kinderopvang, peuterspeelplaatsen en het basisonderwijs (kleuterscholen en lagere scholen). De effecten op de gezondheid van lood zijn het grootst voor jonge kinderen.

Uit een analyse van de gerapporteerde overschrijdingen blijkt dat het loodgehalte in het water in eenzelfde gebouw op eenzelfde locatie sterk kan verschillen, afhankelijk van het staalnamemoment. Dit is te verklaren door het feit dat het vrijkomen van lood uit leidingen en materialen afhankelijk is van verschillende factoren, waaronder de contacttijd met het materiaal. Hoe langer water stilstaat in een loden leiding, hoe meer lood er oplost in het water. Neemt men een staal nadat er al veel water is gebruikt, dan kan het zijn dat er geen of weinig lood wordt teruggevonden, ondanks het feit dat de leidingen uit lood bestaan. Voor de analyse van de metalen wordt in het kader van het wettelijk controleprogramma voor de drinkwaterkwaliteit gewerkt met een 'Random Day Time'- sampling (waarbij de eerste liter genomen wordt zonder voorafgaandelijk te spoelen). Deze staalnameprocedure garandeert dus niet dat te allen tijde lood wordt gevonden in een waterstaal afkomstig uit een binneninstallatie met lood. De 'Random Day Time'-methode is, ondanks dit nadeel, internationaal de gangbare wijze waarop in routine stalen worden

genomen aan de kraan. Omwille van deze beperkingen wint het inzetten op een systematische ‘visuele’ controle van de binneninstallatie op de aanwezigheid van loden leidingen of loodhoudende materialen, aan belang. De meerwaarde om in bepaalde gevallen in te zetten op een stagnatie-sampling, waarbij het water pas geanalyseerd wordt na een periode van stilstand in de leidingen, moet verder bekeken worden.

Er wordt ook vastgesteld dat er bij een verhoogde loodwaarde aan de kraan niet steeds loden binnenleidingen aanwezig zijn in het gebouw. Het lood kan dan afkomstig zijn van een kraan of verdeelpunt, een leiding ... gemaakt uit een legering of materiaal waarin lood in kleine hoeveelheden verwerkt is.

Deze vaststellingen leiden er toe om een tweede actieplan op te maken dat verder bouwt op het eerste plan.

tabel 1: evaluatie acties actieplan loodpreventie 2011-2014

Acties eerste Actieplan loodpreventie in drinkwater	Evaluatie en vervolgactie
Actie 1 – Opmaken van een vervangingsprogramma voor loden leidingen in het waterdistributienetwerk en jaarlijks doorgeven van de stand van zaken	<p>Nog niet alle aftakkingen zijn vervangen. Een verdere opvolging van het vervangen van de loden aftakkingen is aangewezen.</p> <p><i>Deze actie loopt door.</i></p>
Actie 2 – Communicatie van de Vlaamse overheid over het vervangen van loden binnenleidingen	<p>Het verspreiden van de Vlaamse folder ‘Loodpreventie in drinkwater’ gebeurde zeer gericht: specifiek naar de doelgroep van verbruikers van drinkwater die betrokken partij zijn en in functie van het risico van de doelgroep.</p> <p>Een nieuwe communicatiecampagne ‘Gezond water ook jouw zorg’ werd voorbereid door de VMM. Lood aan de kraan is één van de aspecten in deze campagne. De doelgroep is nu veel ruimer. De campagne wil een breed publiek sensibiliseren over de problematiek van lood in de binneninstallatie.</p> <p><i>Deze actie loopt door en wordt verruimd naar een brede doelgroep passend binnen een ruimere communicatiecampagne.</i></p>
Actie 3 – Eigenaars verplichten tot het laten vervangen van loden aftakkingen op het openbaar waterdistributienetwerk tot en met de watermeter	<p>Tijdens de periode van het eerste actieplan kwam geen enkele aanvraag binnen bij de VMM om actie te ondernemen.</p> <p><i>Deze actie past binnen het reguliere werkingskader van het Algemeen Waterverkoopreglement. De extra aandacht om deze actie op te nemen in een actieplan is niet meer nodig.</i></p>
Actie 4 – Uitbreiden “bewaking” met loodanalyses bij elke staalname om de	Deze actie is ondertussen wettelijk verankerd in het BVR 13 december 2002.

loodproblematiek beter in kaart te brengen en om actief te sensibiliseren en te communiceren	<i>Deze actie wordt niet meer opgenomen in het tweede loodactieplan.</i>
Actie 5a – Drinkwatermaatschappijen – Onderzoek en communicatie bij loodwaarden aan de kraan van meer dan 10 µg/l en melding van loodwaarden hoger dan 5 µg/l in publieke gebouwen	De norm van 10 µg/l is nu de normwaarde. De 5 µg/l als signaalwaarde blijft. De wenselijkheid om een gerichte sensibilisatie ten aanzien van publieke gebouwen blijft aangewezen. De melding is hiervoor nodig. <i>Deze actie wordt aangepast aan het nieuwe normenkader.</i>
Actie 5b – Actieve en gerichte communicatie van de Vlaamse overheid bij verhoogde loodwaarden in publieke gebouwen – met extra aandacht voor publieke gebouwen categorie 1 met voorrang voor gebouwen waar (jonge) kinderen worden opgevangen of gehuisvest	De norm van 10 µg/l is nu de normwaarde. De 5 µg/l als signaalwaarde blijft. <i>Deze actie wordt aangepast aan het nieuwe normenkader. De kinderopvang en de basisscholen (kleuter + lager) blijven een belangrijke doelgroep gezien de kwetsbaarheid van deze doelgroep..</i>
Actie 6 – Haalbaarheidscheck sensibilisatie en communicatie bij loodwaarde tussen 5 en 10 µg/l bij particulier en, indien positief, communicatie naar particulier	Deze actie is afgerond. Bij de risicoanalyse die gebeurt na een overschrijding van 10 µg/l is niet steeds een loden leidingnet de reden van de overschrijding. Een goede communicatie naar de burger is dus noodzakelijk. <i>Deze actie krijgt een vervolg opgedeeld in een actie voor de drinkwatermaatschappijen en één die de VMM uitvoert op basis van de controles van de waterkwaliteit (analyse) die gebeurd zijn aan de kraan bij de particulier.</i>
Actie 7 – Haalbaarheidscheck en pistes subsidiemogelijkheden vervangen loden leidingen	De kosten voor de vervanging van loden binnenleidingen kunnen worden opgenomen in de aanvraag voor een renovatiepremie. <i>Deze actie wordt niet verder opgenomen.</i>
Actie 8 – Inschatten van aantal loden binnenhuisleidingen	Deze actie is afgerond. Daaruit blijkt dat het zeer moeilijk is om exacte cijfers te vinden. <i>Deze actie wordt niet verder opgenomen. Een communicatie naar de verschillende doelgroepen is opgenomen in actie 2.</i>
Actie 9 – Aanspreken van verbouwers over gezonde, milieuvriendelijke en duurzame alternatieven voor loden binnenleidingen via provinciale Steunpunten Duurzaam Wonen en Bouwen	Deel 1 van de actie, uitgebreid advies rond een gezond, milieuvriendelijk en duurzaam alternatief, is moeilijk te sturen, gezien de bevoegdheidsverdeling en de richtlijnen die vanuit Europa moeten komen.

	<p><i>Deze actie wordt niet meer opgenomen in het actieplan, maar wordt wel verder opgevolgd binnen de reguliere werking van de verschillende Vlaamse overheidsinstanties.</i></p> <p><i>Deel 2 van deze actie, het verlenen bouwadvies aan particulieren, wordt verder gezet, maar ondergebracht in de actie die intermediairen sensibiliseert.</i></p>
<p>Actie 10 – Sensibilisatie van intermediairen zoals sanitaire installateurs, erkende keurders van sanitaire installaties, eigenaars/verhuurders, architecten, makelaars, renovatiefirma’s</p>	<p>Via de NAV – de vereniging van architecten – gebeurde een communicatie naar de architecten.</p> <p><i>Deze actie wordt verder gezet. De nog niet bereikte intermediairen worden gesensibiliseerd. De geplande communicatiecampagne ‘Gezond water ook jouw zorg’ ondersteunt deze actie.</i></p>
<p>Actie 11 – Gerichte sensibilisatie naar specifieke doelgroepen geselecteerd op basis van de gezondheidsrisico’s van lood</p>	<p>Via het bestaande netwerk van de MMK (Medisch Milieukundigen) en de 15 Logo’s (Lokaal Gezondheidsoverleg) worden deze doelgroepen bereikt.</p> <p><i>Deze actie wordt verder gezet via het bestaande netwerk en werking.</i></p>

1.4 Uitgangspunten

Er worden 10 acties geformuleerd. Naast de acties uit het vorige plan, (zie tabel 1), zijn twee nieuwe acties opgenomen. Elke actie wordt telkens kort toegelicht, en waar mogelijk wordt een trekker aangeduid. Voor de meeste acties wordt de VMM en het AZG als trekker aangeduid en is een samenwerking met Aquaflanders, de koepelorganisatie van de Vlaamse drinkwatermaatschappijen, voorzien. Voor acties waar het zwaartepunt ligt op een werking binnen de individuele drinkwatermaatschappijen en niet binnen Aquaflanders, wordt dit zo aangeduid. Voor een aantal acties wordt eveneens een samenwerking met andere partners beoogd. Het gaat dan specifiek over vb. VVSG, Wonen Vlaanderen, lokale wooninspectiediensten, de Logo’s.

Voor alle acties voorzien in het plan, zal bij de invulling rekening worden gehouden met het principe van ‘kosten-efficiëntie’. Het opzet is om telkens te komen tot een ‘optimale’ invulling van de doelstellingen rekening houdend met de beperkingen op vlak van financiële middelen en personeelsmiddelen bij de betrokken partners.

De kost voor de acties die invulling krijgen door Aquaflanders of de individuele drinkwatermaatschappijen, zal objectief worden begroot.

2 ACTIES

Het actieplan 2015-2019 bestaat, net als het vorige actieplan, uit concrete, duidelijk afgelijnde acties, met een beschrijving, een trekker en betrokkenen. Elke actie houdt een engagement in.

Actie 1 – Vervangen van de loden aftakkingen in het openbaar waterleidingnetwerk

De drinkwaterbedrijven namen jaren terug al het engagement om de loden aansluitingen in het openbaar waterdistributienetwerk systematisch te vervangen. De recentste cijfers tonen aan dat er op dit vlak al zeer veel werk is geleverd.

Uit de gerapporteerde data van de actie 1 – eerste loodactieplan, blijkt dat eind 2014 in totaal nog 13.980 loden aftakkingen moeten worden vervangen.

De drinkwaterbedrijven waarvan het vervangingsprogramma voor de systematische verwijdering van loden aansluitingen op het openbaar waterdistributienetwerk nog niet werd afgerond, verbinden zich tot een verderzetting van hun programma's en een jaarlijkse rapportering.

Een erg beperkt aantal loden aansluitingen kan omwille van een tijdelijk verbod tot het opbreken van de openbare weg nog niet worden verwijderd. De steden en gemeenten erkennen de noodzaak dat deze vervangingswerken binnen de vooropgestelde termijn worden uitgevoerd en verlenen maximaal hun medewerking zodat een spoedige uitvoering van deze werken gegarandeerd is.

Bij de planning en de uitvoering van de vervanging van loden leidingen wordt een door alle betrokken partners aanvaardbaar evenwicht nagestreefd tussen de nood tot vervanging, het 'minder hinder' principe voor openbare werken (bv. een eventuele sperperiode voor het openbreken van straten en voetpaden) en andere beleidsdoelstelling (bv. milieu, verkeersveiligheid, ...).

tabel 2: stand van zaken vervangingsprogramma's loden aftakkingen

Maatschappij	Reeds vervangen								Reeds vervangen sinds 2007	Nog te vervangen	Geplande vervangingen			
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014			2015	2016	2017	2018
Water-link	5.751	1.858	3.019	3.495	3.226	2.581	1.999	286	22.215	2.391	230	500	500	500
Hoeilaart	153	115	98	100	185	134	0	0	785	Bij watergroep Vlaams-Brabant				
IWM	32	26	55	550	770	1.290	976	0	3.699	Bij watergroep Vlaams-Brabant & Limburg				
IWVA	867	702	683	500	1.095	94	45	125	4.111	113	37	76		
IWVB	149	131	156	293	2.682	3.039	3.716	1.231	11.397	0				
Knokke-Heist	nb	nb	nb	100	82	89	85	131	487	121	60	61		
Pidpa	776	3.634	4.960	2.739	2.399	1.107	226	14	15.855	0				
Farys	3.229	4.097	4.234	7.049	13.176	13.223	9.416	6.751	61.175	7.162	2.533	1.629	1.500	1.500
Vivaqua	127	124	116	499	232	734	274	34	2.140	0				
De Watergroep Limburg	126	14	160	166	345	391	376	159	1.737	1.290	590	700		
De Watergroep Oost-Vlaanderen	542	688	878	412	543	1.866	2.597	1.621	9.147	1.773	1.773			
De Watergroep Vlaams-Brabant	744	1.344	1.305	629	1.167	882	1.272	388	7.731	580	580			
De Watergroep West-Vlaanderen	251	979	1.213	902	978	956	1.131	233	6.643	550	550			
Vlaanderen	12.747	13.712	16.877	17.434	26.880	26.386	22.113	10.973	147.122	13.980	6.353	2.966	2.000	2.000

Actie 2 – Algemene informatie / sensibilisatie over lood in drinkwater

In 2011 maakten de VMM en het AZG in samenwerking met de drinkwatermaatschappijen communicatiemateriaal over de loodproblematiek dat gericht verspreid door de VMM, het AZG en de drinkwatermaatschappijen bij vaststelling en opvolging van verhoogde loodwaarden. Gelet op de formele engagementen rond het vervangen van de loden aftakking en de grote vordering op dit vlak, is een ruimere sensibilisatiecampagne naar de klant toe nu meer mogelijk en wenselijk gelet op de resultaten van het controleprogramma 2014 (1,86 % overschrijdingen > 10 µg/l aan de kraan). In dit tweede Loodactieplan wordt dan ook ingezet op een brede (dus niet gekoppeld aan vaststelling van hoge loodwaarden) sensibilisatie naar diverse doelgroepen. Nieuw communicatiemateriaal (affiche, voorbeeldartikels, folder, webteksten, enz.) zal worden opgemaakt en verspreid.

Actie 2a - Opmaak van een communicatiestrategie naar een ruimere doelgroep en nieuw communicatiemateriaal op Vlaams niveau

Naast de problematiek van lood zijn er ook nog andere aspecten die de kwaliteit aan de kraan beïnvloeden. De Vlaamse overheid plant een ruime sensibilisatiecampagne rond de verantwoordelijkheid van de klant in de kwaliteit aan de kraan. Lood zal daar een onderdeel van zijn. Een meerlaagse communicatiestrategie naar diverse doelgroepen zal worden uitgewerkt. Die is vertaald voor lood in de acties uit dit actieplan. Deze campagne wordt in 2015 gelanceerd en uitgerold.

Trekker: VMM en AZG i.s.m. Aquaflanders en VVSG

Actie 2b - Actieve verspreiding beschikbaar communicatiemateriaal door de diensten van de Vlaamse overheid, de drinkwatermaatschappijen, de gemeentebesturen en andere partners

De VMM, het AZG en de drinkwatermaatschappijen engageren zich tot een actieve verspreiding en gebruik van het beschikbaar communicatiemateriaal via de voor hen beschikbare informatiekkanalen.

Naast de VMM, het AZG en de drinkwatermaatschappijen beschikken gemeentebesturen eveneens over verschillende informatiekkanalen naar de burger toe (gemeentelijke infobladen, websites en via eventuele intergemeentelijke samenwerkingsprojecten omtrent wonen (bv. woonwinkels) etc.). Aan de gemeenten wordt dan ook het engagement gevraagd om het beschikbaar communicatiemateriaal actief mee te verspreiden via lokale informatiekkanalen.

Daarnaast wordt ook bekeken met welke andere partners er kan samengewerkt worden voor de verspreiding van materiaal bv. Vlaamse Logo's,....

Trekker: VMM, AZG i.s.m. Aquaflanders, VVSG en relevante partners.

De normoverschrijdingen in publieke gebouwen worden gemeld aan de VMM en aan het AZG volgens de afspraken opgenomen in de 'Richtsoeren voor de informatieoverdracht en voor de crisiscommunicatie in geval van een potentieel ernstige bedreiging voor de volksgezondheid' van de VMM en het AZG.

Als er een overschrijding van de wettelijke waarde van 10 µg/l gemeten wordt, onderzoekt de waterleverancier de oorzaak van de vastgestelde normoverschrijding. In de praktijk gebeurt dit door een herbemonstering via een tweestalenprocedure conform de 'Richtsoeren voor opvolging normoverschrijdingen: herbemonstering en herstelmaatregelen' van de VMM en het AZG . Het resultaat van de herbemonstering is bepalend voor enerzijds de noodzaak tot het nemen van herstelmaatregelen en anderzijds om aan te duiden wie verantwoordelijk is om deze herstelmaatregelen te nemen.

- A. Als de oorzaak van de overschrijding gelegen is binnen het gebouw van de abonnee, contacteert de drinkwatermaatschappij bij een **overschrijding van 10 µg/l bij de tweede staalname** de abonnee en de Vlaamse overheid.
1. De drinkwatermaatschappij geeft aan de abonnee expliciet de raad om zijn binneninstallatie te controleren en de eventueel aanwezige loden leidingen te vervangen. De drinkwatermaatschappijen bezorgen hierbij bij voorkeur ook de Vlaamse folder.
  2. De drinkwatermaatschappij informeert de VMM en het AZG via de afgesproken procedure B-melding van het crisiscommunicatieplan drinkwater.
- B. Als het loodgehalte in het tweede waterstaal onder de waarde van 10 µg/liter ligt, engageert de drinkwatermaatschappij zich er toe om de gegevens van plaats en de beide loodwaarden via een eenvoudige melding door te geven aan de VMM en aan het AZG. Als de aansluiting op de distributie nog lood bevat, wordt deze informatie doorgegeven met een planningsvoorstel voor vervanging. **Deze meldingen gebeuren bij voorkeur zo snel mogelijk na de vaststelling of ten minste gebundeld om de drie maanden.**

Melding van loodwaarde tussen 5 µg/l en 10 µg/l in publieke gebouwen

Publieke gebouwen, en dan vooral die van categorie I, verdienen in het kader van de loodproblematiek bijzondere aandacht. Het verbannen van loden leidingen in deze publieke gebouwen moet worden beschouwd als een prioriteit. In scholen wordt immers vaak een actief beleid rond het gebruik van kraantjeswater gevoerd. De waarde van **5 µg/l** wordt in dit kader gehanteerd **als signaalwaarde voor een sensibilisatie** naar de beheerders van deze gebouwen (zie 3b).

Als de drinkwatermaatschappij een loodwaarde meet **tussen de 5 en 10 µg/l** in een waterstaal van een **publiek gebouw**, stuurt ze een eenvoudige melding via mail naar de VMM en het AZG. Als de aansluiting op de distributie nog lood bevat, wordt deze informatie doorgegeven met een planningsvoorstel voor vervanging. **Deze meldingen gebeuren bij voorkeur zo snel mogelijk na de vaststelling of ten minste gebundeld om de drie maanden.**

Trekker: Individuele drinkwaterbedrijven

Actie 6 – Communicatie bij visuele vaststelling aanwezigheid loden leidingen bij alle klantenbezoeken door drinkwatermaatschappijen – evaluatie haalbaarheid en implementatie.

Klantenbezoeken door de drinkwatermaatschappijen vinden om verschillende redenen plaats. Naast de bezoeken in het kader van de uitvoering van de controleprogramma's op de drinkwaterkwaliteit, gaat het hier om bezoeken in kader van vb.:

- de meterstandsopname;
- de systematische vervanging van de watermeter;
- de keuring van de binneninstallatie;
- de controle- en inventarisatietaken;
- de waterscan.

Deze klantenbezoeken bieden een opportuniteit om de klant individueel te sensibiliseren over de loodproblematiek. Gelet op de resultaten van de kwaliteitscontroles voor het jaar 2014 (1,86 % normoverschrijdingen) is het aangewezen om deze te benutten.

Tijdens elk van deze klantenbezoeken zou er snelle visuele inspectie kunnen gebeuren op de aanwezigheid van loden leidingen. De locatie waar de watermeter is opgesteld, is hier wellicht de meest voor de hand liggende locatie. Het is echter niet de bedoeling dat de volledige binneninstallatie wordt gescreend. Worden loden leidingen waargenomen, dan is het van belang dat de klant hierover wordt geïnformeerd.

In overleg met de drinkwatermaatschappijen en rekening houdende met een aantal praktische randvoorwaarden zal worden nagegaan hoe een dergelijke werking vorm wordt gegeven. Zo zullen er onder meer afspraken worden gemaakt hoe de communicatie dan het best verloopt. De mogelijkheden worden optimaal benut.

Trekker: Individuele drinkwatermaatschappijen i.s.m. VMM en AZG.

Actie 7 – Actieve en gerichte werking t.a.v. doelgroep kinderopvang, kleuterscholen en basisscholen

Gezien de kwetsbaarheid van jonge kinderen voor de negatieve effecten van blootstelling aan lood en de regelmatige meldingen van verhoogde loodwaarden in locaties voor kinderopvang en basisscholen, voorziet dit plan in een extra actie voor deze gebouwen. Dit resulteert in 2 deelacties.

Actie 7a – Sensibiliseren via brochure/richtlijnen 'Veilig omgaan met kraantjeswater' voor scholen en voor kinderopvang

Voor scholen werkten de VMM en het AZG een brochure uit met richtlijnen voor schooldirecties en schoolbesturen. In deze brochure "VEILIG OMGAAN MET KRAANTJESWATER OP SCHOOL" komt het aspect van het al dan niet aanwezig zijn van loden leidingen in deel 2 aan bod.

Gelijkaardig worden er ook richtlijnen opgemaakt voor de doelgroep 'kinderopvang' (mogelijk via integratie in de reeds bestaande 'leidraad omgevingsfactoren').

De richtlijnen worden bekendgemaakt en verspreid via de kanalen van het AZG en de VMM alsook via andere kanalen gericht naar deze doelgroepen. Samenwerking met het departement Onderwijs, Kind & Gezin en de Vlaamse Logo's (lokaal netwerk scholen, CLB's, kinderopvang) wordt hier vooropgesteld.

Trekker: AZG, VMM, departement Onderwijs, Kind&Gezin, Vlaamse Logo's

Actie 7b – Inventarisatie van knelpunten lood in binneninstallatie bij de kinderopvang en basisscholen

Gelet op de kwetsbaarheid van de gebruikers is het wenselijk om, in aanvulling van de acties in het kader van vaststellingen van verhoogde loodwaarden en/of visuele vaststellingen door de drinkwatermaatschappijen (cf. acties 3 en 6), via gerichte inspecties of doorlichtingen een beeld te krijgen van de aanwezigheid van loden leidingen in locaties voor kinderopvang, kleuterscholen en lagere scholen. Indien loden leidingen worden aangetroffen, kunnen er gepaste acties worden genomen om de verdere blootstelling aan lood via het drinkwater te voorkomen en kunnen de opportuniteiten aangegrepen worden om de loodvervangings te integreren in renovatiedossiers.

Met de bevoegde instanties (vb. departement Onderwijs, onderwijskoepels, onderwijsinspectie, Kind&Gezin, Zorginspectie) zullen de opties voor een dergelijke werking in kaart worden gebracht en waar mogelijk benut.

Trekker: VMM en AZG

Actie 8 – Samenwerking met intermediairen

De groep van intermediairen is onder te verdelen in twee grote groepen.

De **eerste groep** bestaat uit **vakmensen** die werken uitvoeren en de nodige kennis moeten hebben om loden leidingen te herkennen, te weten dat ook uit bijvoorbeeld bepaalde kranen lood kan uitlogen. Die groep moet ook de beheerder van het gebouw waar hij loden leidingen tegenkomt, attent maken dat een vervanging van de loden leidingen noodzakelijk is.

Onder deze eerste groep vallen de sanitaire installateurs, erkende keurders van sanitaire installaties, renovatiefirma's, architecten en het Vlaams netwerk Duurzaam Bouwadvies met de vijf provinciale steunpunten duurzaam bouwen en wonen, ... of via hun koepelverenigingen zoals via de waterconsulent bij NAV (architectenvereniging).

Een **tweede groep** van intermediairen zal vooral de beheerder of eigenaar van het gebouw moeten overtuigen om gebouwen te screening op de aanwezigheid van loden leidingen en het aanwezige lood in de binneninstallatie te vervangen en in tussentijd de nodige maatregelen ter preventie van de opname te nemen. Hier horen de koepelverenigingen zoals Koninklijk Algemeen Eigenaarsverbond vzw, de

huurdersbond, architectenvereniging ... Ook de Vlaamse Logo's kunnen hier mogelijk een rol spelen via hun lokaal netwerk.

Voor gebouwen van openbare besturen wordt een samenwerking met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, Vereniging van Vlaamse Provincies en de Vlaamse Logo's vooropgesteld. Tijdens de looptijd van het vorige loodactieplan nam vb. de Stad Gent het initiatief om haar eigen gebouwen te controleren op de aanwezigheid van loden leidingen. Een ander goed voorbeeld is het stedelijk onderwijs Antwerpen dat al zijn scholen systematisch doorlichtte.

De actie voorziet gerichte initiatieven t.a.v. de vermelde intermediairen met als doelstelling:

- de problematiek van lood in drinkwater te duiden en het Vlaamse beleid toe te lichten;
- de mogelijkheden om bij te dragen aan de doelstellingen van het Vlaamse beleid rond lood in drinkwater in kaart te brengen;
- de mogelijkheden maximaal te benutten.

Trekker: VMM en AZG

Actie 9 – Samenwerking met diensten woonbeleid

Actie 9a – Samenwerking wooninspectie

In de technische richtlijnen van de wooncode is bij de beoordeling van de sanitaire functies en de keukenfunctie o.m. opgenomen dat er minstens één tappunt met drinkbaar water moet zijn. Onder impuls van het vorige actieplan wordt sinds 2012 hieraan gekoppeld dat loden leidingen niet zijn toegestaan. Dit kan leiden tot een ongeschiktheid van de woning (cf. loden leidingen scoren 9 strafpunten binnen het technisch verslag van het woningonderzoek; vanaf 15 strafpunten is een woning ongeschikt).

De lokale wooninspectiediensten spelen een erg belangrijke rol bij de opvolging van de bepalingen uit de code en kunnen lokaal optreden.

De mogelijkheden voor een intensievere samenwerking tussen de VMM, het departement Wonen en de lokale wooninspectiediensten zullen worden onderzocht en optimaal worden benut. Er kan dan ondermeer gedacht worden aan een samenwerking rond de behandeling van klachten van 'huurders' wanneer de eigenaar weigert aanwezige loden leidingen te vervangen en de optimalisatie van technische richtlijnen.

Trekker: VMM i.s.m. departement RWO (Beleidsdomein Ruimtelijk Ordening - Woonbeleid - Onroerend Erfgoed) en de lokale wooninspectiediensten

Actie 9b – Sensibilisatie op de integratie van de loodproblematiek in initiatieven rond renovaties op wijkniveau

Een renovatie is het ideale moment om loden leidingen te vervangen. Het is dus van belang dat initiatiefnemers aandacht hebben voor de problematiek van loden leidingen.

Trekker: VMM i.s.m. Aquaflanders

Vlaamse Milieumaatschappij
Dokter De Moorstraat 24-26
9300 Aalst
www.vmm.be

Agentschap Zorg & Gezondheid
Koning Albert II-laan 35 bus 33
1030 Brussel
www.zorg-en-gezondheid.be